

ZÁKLADY KINANTROPOLOGIE

Mgr. Lukáš Rubín, Ph.D.

17. 9. 2025

Kinantropologie a tělesná kultura

Obsah přednášky

- 1) Kinantropologie**
- 2) Základní terminologie**
- 3) Obecná kultura a její roviny**
- 4) Tělesná kultura a její formy**
- 5) Tělesný pohyb a fylogeneze motoriky**

Kinantropologie

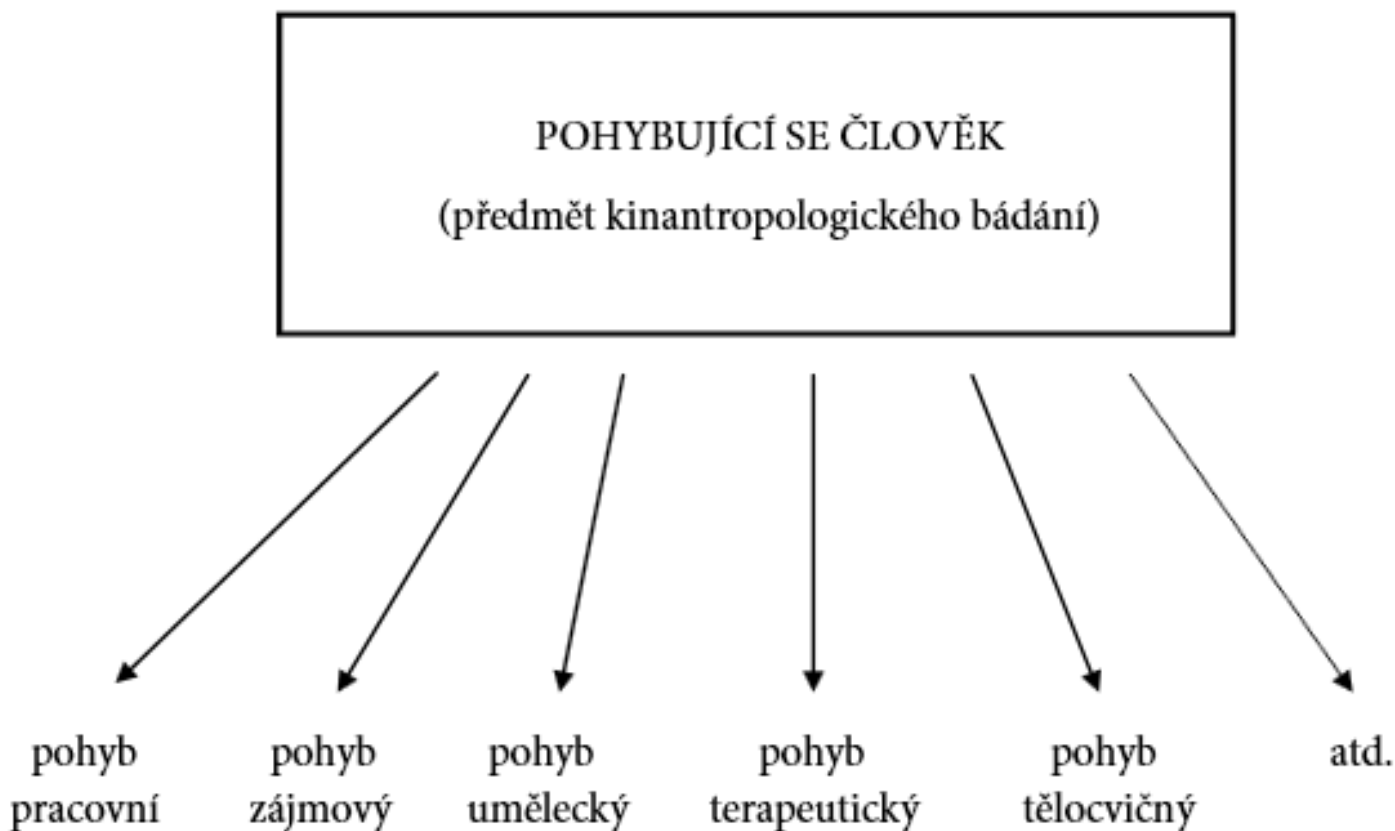
(řecky *kinein* – pohybovat se; *anthropos* - člověk; *logos* – slovo/věda)

□ Definice

1) Věda, která zkoumá strukturu a funkci účelově zaměřených pohybových činností člověka a jejich rozvoj, kultivaci a účinky v definovaných podmínkách prostředí, tj. v tělesné výchově, sportu, fyzioterapii, zdravotní tělesné výchově, rekreaci atd. (*Dobrý, 1997*).

2) Vědní obor zabývající se studiem cílevědomé pohybové činnosti člověka v celé šíři a rozsahu a jejím vlivem na jeho tělesný, motorický, psychický a sociální rozvoj (*Komeščík, 2006*).

Kinantropologie

(Zdroj: Hodaň, B., Sociokulturní kinantropologie I)

Kinantropologie

□ Význam

Smysl a podstata pohybových aktivit člověka

Zjišťování a uplatňování nových znalostí v rámci pohybu člověka

Znalost tělesného pohybu člověka (fylogenetický a ontogenetický vývoj)

Diagnostika tělesné zdatnosti a základní motorické výkonnosti

Efektivní nácvik motorických schopností a dovedností

Základní předpoklady k pohybové aktivitě člověka i k výkonnostnímu sportu

Realizace tělesný cvičení a motorického učení

Podpora zdraví skrz pohybovou aktivitu a aktivní životní styl u široké populace

Týká se nejenom vědců, ale i daných profesí (učitelé TV, trenéři, instruktoři atp.)

Kinantropologie

□ Vývoj v České republice

Dříve nazýváno jako teorie tělesné výchovy (v zahraničí pak kineziologie)

1991 -> kinantropologie

□ Vývoj ve světě

1966 -> kinantropologie (Kanada – R. Meynard)

Chorvatsko - Kineziologija

Německo – Sportwissenschaft

Slovensko – Športovná kinantropológia

USA – Sport Sciences/Kinesiology

Velká Británie – Sport Sciences/Human Movement Science

Kinantropologie

□ Dělení – příklad

Biologická kinantropologie

Pedagogická kinantropologie

Psychologická kinantropologie

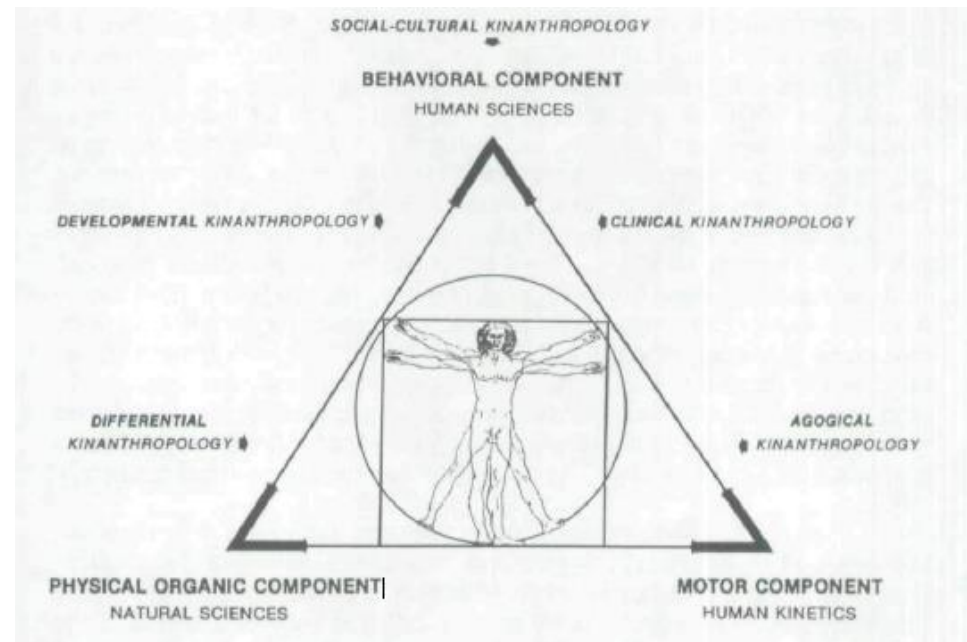
Sociokulturní kinantropologie

Vývojová kinantropologie

Environmentální kinantropologie

Ekonomická kinantropologie

Filozofická kinantropologie

Pohybem člověka se zabývají různé vědy vs. jedna integrativní věda

Základní terminologie

□ Obecná kultura

Představuje takovou činnost člověka, v níž příroda, která se rozvinula v lidskou společnost, překonává sama sebe. Chápeme jí všechny lidské činnosti, kterými člověk vytváří něco nového, nepřírodního, kulturního (Rýdl, 1993).

Lidská tvorba a existence nového, nepřírodního (často protipřírodního) světa, kterým se vyvíjející člověk bránil a brání osudovým přírodním determinacím.

□ Tělesná kultura

Součástí obecné kultury, v níž obecná kultura ovlivňuje (kulturně), biologicky založené pohybové činnosti lidského těla v jejich trojstranném zaměření na tělesnou výchovu, sport a pohybovou rekreaci.

Obecná kultura

□ Roviny obecné kultury

1) Rovina materiální – všechny hmotné hodnoty vytvořené člověkem k zajištění své životní existence.

2) Rovina mezilidských vztahů – všechny normy právní a morální, kterými se lidé ve vzájemném vztahu řídí a bez jejichž existence by lidské vztahy zůstaly na úrovni pudové.

3) Rovina duchovní – všechny hodnoty vytvořené člověkem, bez jejichž existence bychom nehynuli biologicky, ale lidsky, společensky. **Tato rovina je často chápána jako kultura v užším slova smyslu a bývá nazývána uměním.**

Tělesná kultura

Pohybové činnosti v celé jejich šíři, přesně vystihující podstatu této činnosti, jako neoddělitelnou součást vývoje a existence člověka.

□ **Formy tělesné kultury (druhy tělocvičné aktivity)**

1) Tělesná výchova – základní, povinné a všeobecné vzdělání v TK

Představující ty pohybové dovednosti a schopnosti bez nichž by člověk nemohl v životě obstát.

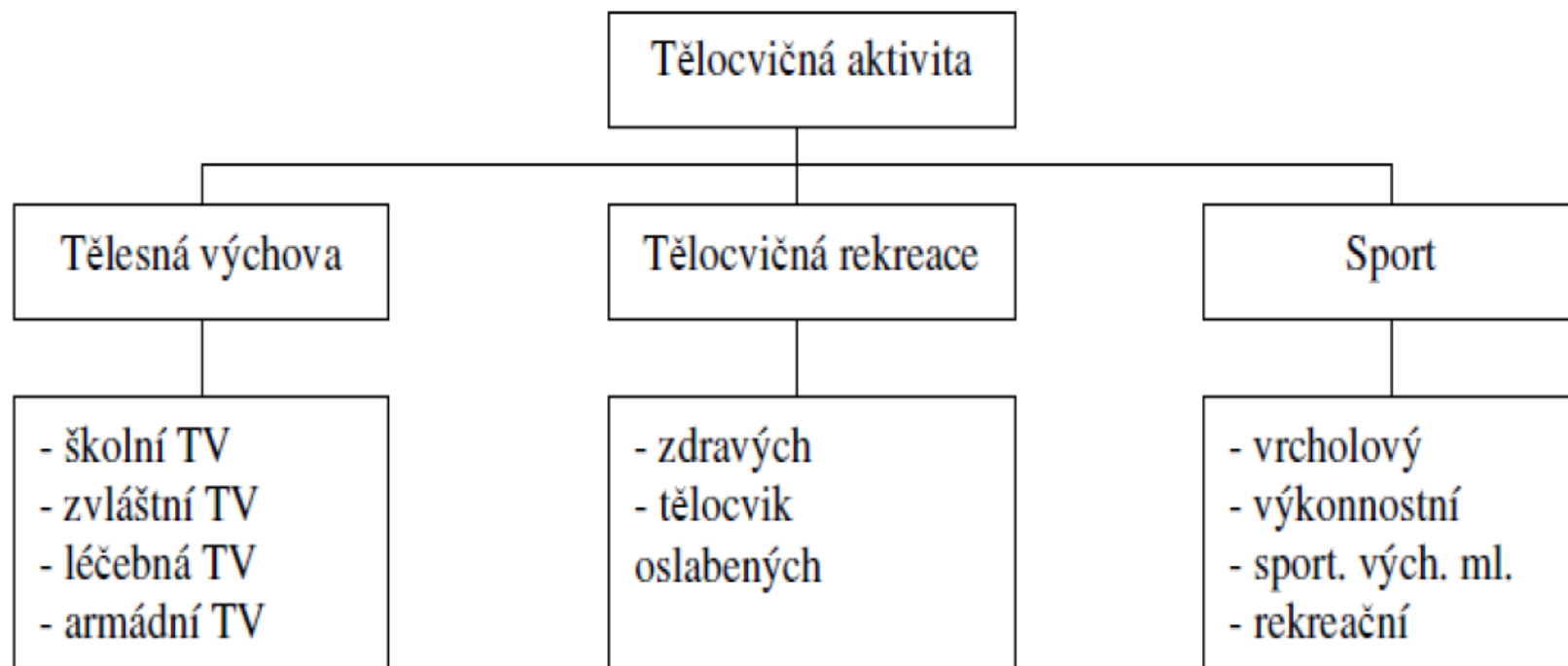
2) Sport – předvádění vrcholných výkonů ve specifické motorické činnosti

Představující pohybovou činnost člověka jako nejrozvinutější formu hry, zaměřenou na prožívání člověka sebe samotného prostřednictvím maximálně možného výkonu.

3) Pohybová rekreace – obnovení dobrého stavu organismu a zdraví

Používající pohybové činnosti člověka k odpočinku a regeneraci sil, tak aby biologická základna lidského života byla pohybem upevňována ne oslabována.

Tělocvičná aktivita

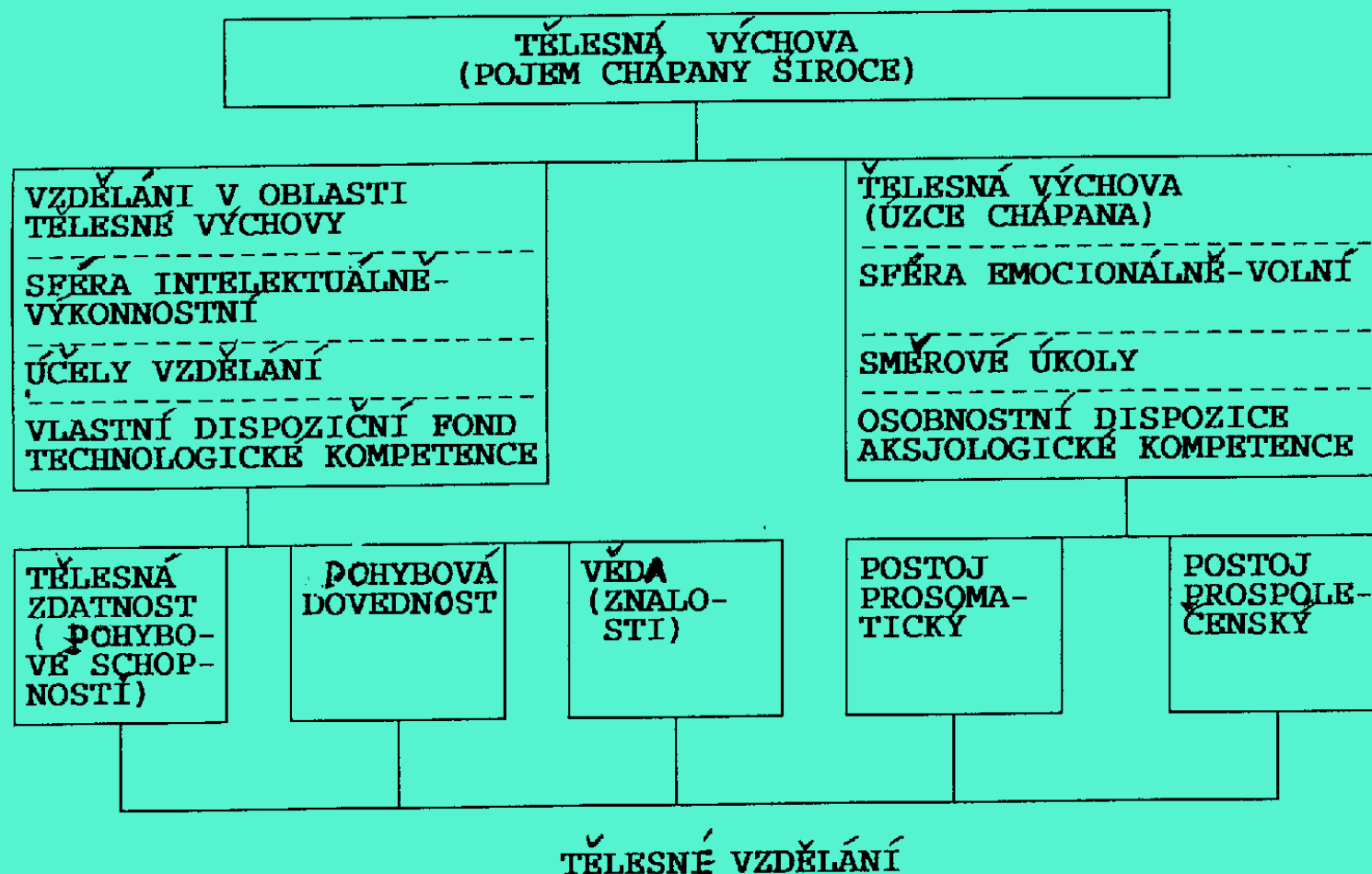
Tělesná výchova

Poskytuje základní pohybové vzdělání, zvyšuje tělesnou zdatnost, zlepšuje zdraví a motivuje k dlouhodobému pohybu ve volném čase.

Na školách je tělesná výchova povinný předmět v rozsahu dvou až tří hodin týdně, na sportovních školách pak samozřejmě více.

Její náplní jsou cvičení pořadová a průpravná, základní gymnastické a atletické cviky, plavání a hlavně sportovní hry, jako například fotbal, florbal, basketbal, volejbal. Nemělo by se zapomínat ani na předávání znalostí (první pomoc, vliv pohybu na zdraví člověka atp.).

Tělesná výchova

Sport

Aktivita provozovaná podle určitých pravidel a zvyklostí, výsledky jsou měřitelné nebo porovnatelné s jinými provozovateli téhož sportovního odvětví a cílem je dosahování maximálních sportovních výkonů.

- ❑ **POZOR! Odlišné od zahraničních definic**
(zejména západoevropských/anglosaských definic)

- ❑ **Dělení z hlediska úrovně**

- 1) Vrcholový sport**

- 2) Výkonnostní sport**

- 3) Rekreační sport (sport pro všechny)**

Pohybová rekreace

□ Rekreace obecně

Podle Meyera je rekreace svobodně prováděná činnost ve volném čase, motivovaná uspokojením a radostí z ní pramenící.

□ Pohybová rekreace

Je zájmová, ve volném čase prováděná, tělovýchovná, sportovní a pohybová činnost za účelem odpočinku, zábavy, udržování zdraví a tělesné kondice.

Motivováno především hypokinezí dnešního životního stylu, aktivním odpočinkem, regenerací kondičních a duševních sil. Také i prožitkem radosti z pohybu, estetického cítění a uspokojení potřeby společenského kontaktu.

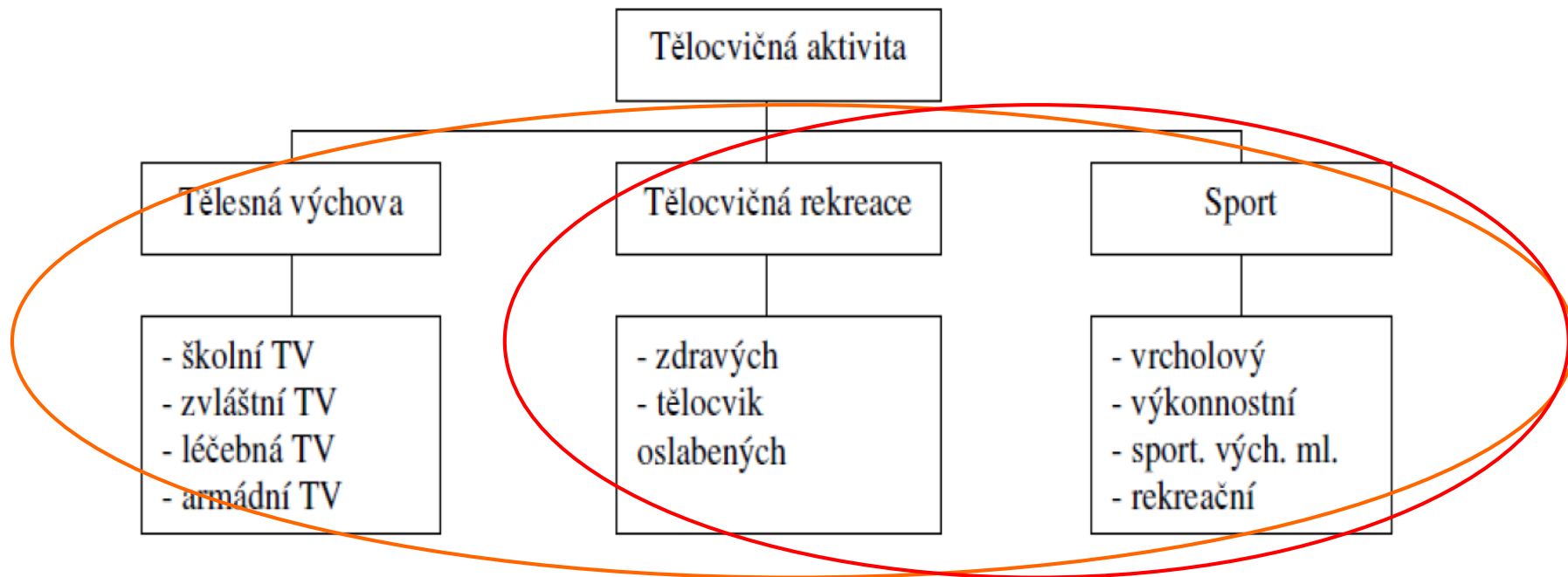
Pohybová rekreace

□ Základní znaky pohybové rekreace

- 1) Činnost fyzická a mentální, spojená s emocionálním prožitkem.
- 2) Činnost probíhající pouze ve volném čase.
- 3) Činnost dobrovolná, svobodně volená.
- 4) Rozhodujícím motivem k činnosti je uspokojení a zábava.
- 5) Činnost mající vždy svůj účel a smysl.
- 6) Rozsah forem je nekonečný.

Sport

Jakákoliv pohybová činnost, která si klade za cíl harmonický rozvoj tělesné a psychické zdatnosti, upevňování zdraví a dosažení výsledků bez rozdílu sportovní výkonnosti v principu obecně známém jako „sport pro všechny“ (Evropská charta sportu)

Tělesný pohyb

□ Tělo

Lidské tělo je základním předmětem zkoumání vědního oboru kinantropologie.

Má v sobě uloženu pohybovou možnost, která je více či méně realizována individuálním životem člověka.

Je nekonečně proměnlivé. Této proměnlivosti se věnují speciální vědy zabývající se tělem člověka ve spojení s jeho pohybem (fyziologie tělesných cvičení, biomechanika aj.). Této proměnlivosti odpovídá i nekonečně rozmanitý pohybový repertoár člověka.

Biologický i společenský rozměr.

Tělesný pohyb

□ Pohyb

Je druhou základní kategorií kinantropologie. Většinou ztotožňován s mechanickým přemísťováním, tzv. lokomocí.

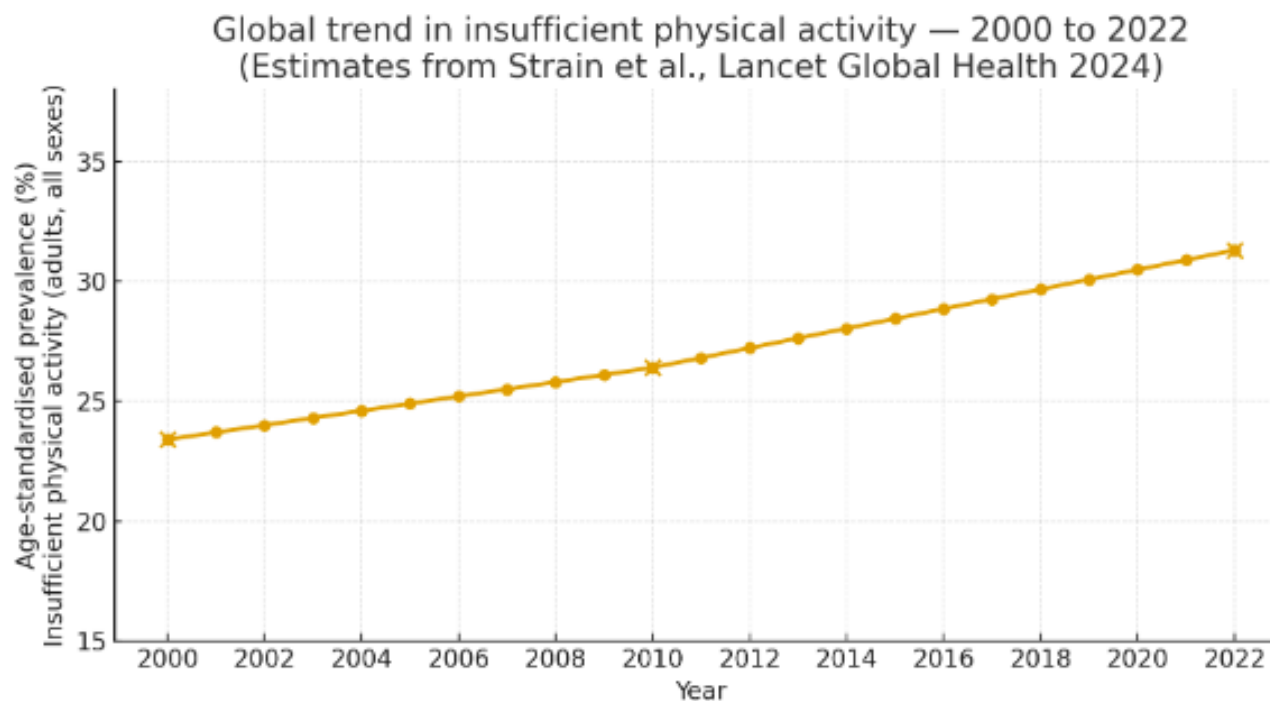
Chápeme jako pohyb celého těla a jeho částí, včetně pohybů uvnitř lidského těla, pohyb myšlenek a pohyb společenský.

Má svůj základ v lidském těle. Smysl pohybu člověka je v zajištění plnění jeho existenčních potřeb. Jeho prostřednictvím prožívá sám sebe. Člověk je svým pohybem (def. člověka).

Je základní životní potřebou. Život je pohybem přímo vytvářen, je s ním spjatý.

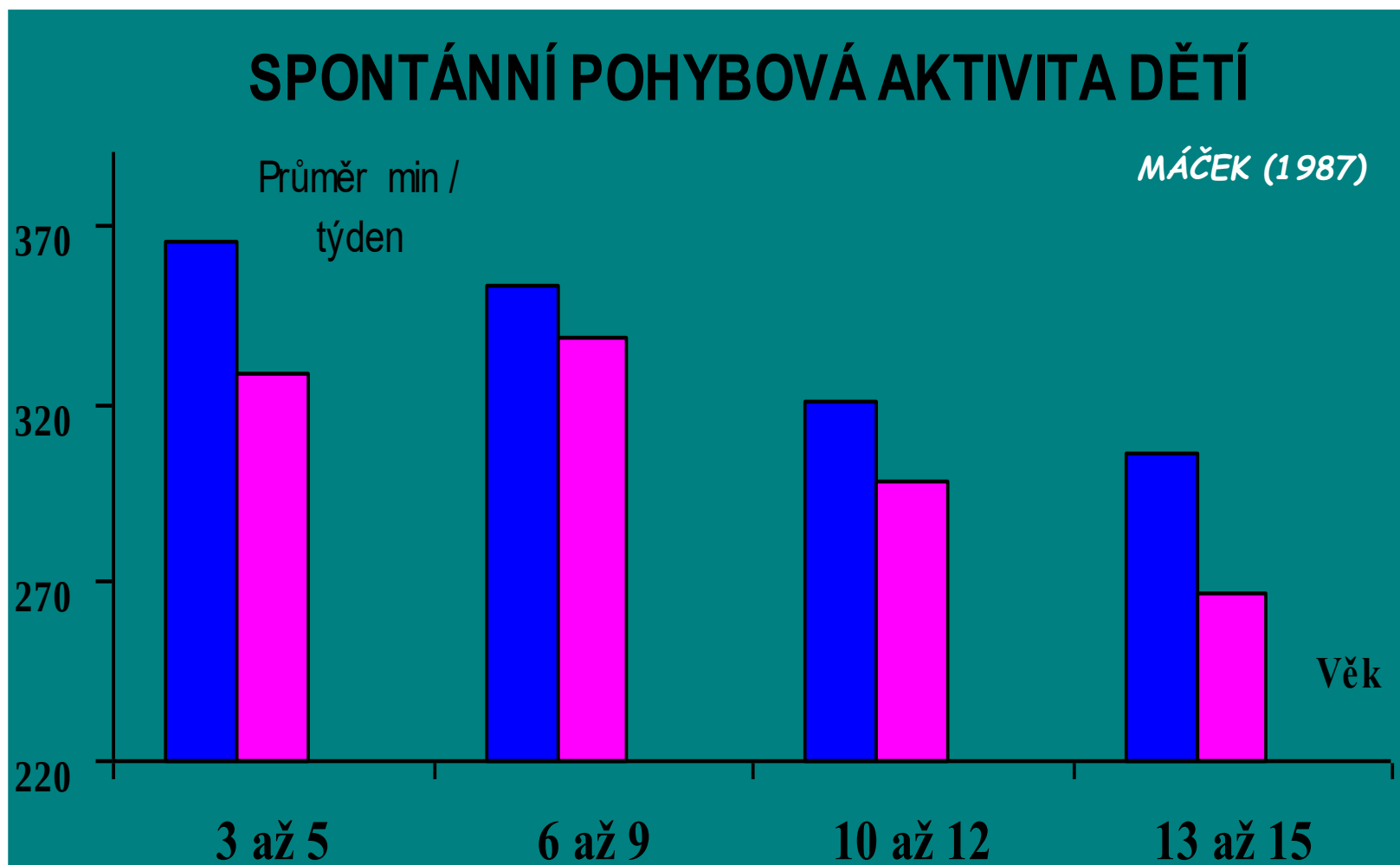
Kvalita i kvantita pohybové činnosti člověka se vyvíjí v závislosti na okolním prostředí (přírodním i společenském) a jeho rozmanitosti.

Tělesný pohyb

Strain et al., 2024

Tělesný pohyb

Děkuji za pozornost

KATEDRA TĚLESNÉ
VÝCHOVY A SPORTU
FP TU V LIBERCI